

ниците на нашето древно величие, той получи първото вдъхновение да каже: „Аз съм българин“.

В Търново в бащиния си дюкян той е слушал разказите на чираците, избягали от селата заради грабежите и безчинствата на турските бейове.

В Търново Славейков израстнал в прогресивна занаятчийска среда, опознал нашето древно величие и от рано разбрал кои са враговете на народа.

В родния си град Търново, под влияние на занаятчията Стоянчо Ахтар, той започнал да преписва Пайсевата история, която изиграла огромно и решаващо значение за бъдещата му дейност.

В Търново поета получи като българин, първото оскърбление, както и първото физическо наказание от гръцкото духовенство. Единадесетгодишен той чете молитвата „Отче наш“ на български език в църквата Св. Спас, заради което и получил първата плесница.

Своята учителска дейност Славейков започнал в Търново. Сега у него заговорило чувството на омраза и дълбока ненавист към гръцкото духовенство. Тук младият учител написал една от първите си сатири, осмиваща и заклеймяваща гръцкия владика Панарет и неговия наследник Неофит. Тук той бил затворен в кокошарника на гръцката митрополия, където за пръв път чул народната пословица „Да би мирно седяло, не би чудо видяло“. Тази народна премъдрост, казана от дядо Коля митрополитския прислужник, имало огромно значение за младия творник. Тя го насочила към неизчерпаемия източник за изучаване на народната словестност.

Славейков е изгонен от родния си град. От сега насетне започват неговите скитания като учител по села и градове, навсякъде гонен и преследван от гръцките владици и българските чорбаджии, навсякъде приет, обикван от децата и простия народ. Тези скитания из цялата страна му дали възможност да изучи бита на българския народ, непосредствено да изпита несправедливостта, злостта на гръцките владици, насилията на турската власт и гнета на българските чорбаджии.

Далеч от своя роден град Славейков непрекъсва борбата против умразното фанариотско духовенство. През 1856 година той е делегат на Търновската община в Цариград във връзка с изгонването на гръцкия владика Неофит.

Поканван на няколко пъти от търновските първенци за учител, Славейков се връща през 1859 година в Търново и става учител в класното училище „Св. Кирил“. Все по това време той се запознава с д-р Лонг с когото започнал да превежда библията на български език. Този превод му дал възможност да отиде в Цариград, където той отдавна желал да се установи за по дълго време.

След Освобождението Славейков е наново в Търново. Тук той се виждал отново сиромаш и несретен, както преди години, когато въртял чука в дюкяна на баща си и учил „аз-буки-веди“. Тук той започнал да издава сатиричен вестник „Остен“.

През 1879 година Славейков е делегат на свиканото в Търново Първо Учредително Събрание, което имало за задача да изработи основния закон на Освободеното отечество. При изработването на българската конституция, Славейков излива своята своята половин вековна мъдрост и опит на народен водач, за да даде на Родината си всичко онова, за която цял живот се е борил. Тук той произнесъл своята знаменита реч против сената с която разгромил проектите на консерваторите за сенат. „Всяка власт, казал той, която се отдалечава от народа, пада като дърво, подсечено в корена“.

Много снимки и документи отразяват дейността на Славейков в Учредителното събрание, най-важния и голям негов подвиг.

На 29 ноември т. г. целият български народ чествува 130 год. от рождението на бележития наш общественик и поет П. Р. Славейков.

Ролята на Петко Рачов Славейков в историята на нашите национално-освободителни борби е изключително важна и голяма. Излязал от народните низини, той посвещава целия си живот в безкористна служба на народа, на неговото идейно-политическо и културно издигане.

Културно-историческото дело на Петко Славейков е твърде разнообразно по своя характер. Той излиза на общественото поприще като народен учител, обхожда и сее просвета в редица градове и села на поробеното ни отечество, запознава се с живота на народа и вижда целия трагизъм на неговото робско положение. Тази действителност се запечатва дълбоко в съзнанието му, става главен източник от който той черпи сили и вдъхновение за цялата своя неуморна, дългогодишна дейност. П. Р. Славейков участва активно в борбата по разрешаването на черковния въпрос, редактира вестници и списания, пише редица статии на най-актуални въпроси.

Най-съществени заслуги за нашата национална култура Петко Р. Славейков има със своето литературно творчество.

От разностранната литературна дейност на П. Р. Славейков на първо място трябва да се постави неговата поезия. Петко Славейков израства като поет-гражданин, свързан със своето време и с народа, с демократическите и реалистични традиции в развитието на българската литература. Неговата поезия отразява важни обществени явления, тя служи на народа, обявявайки се срещу всичко гнило, консервативно, назадниково и хищническо спиращо движението напред.

Важни черти на поезията на Петко Славейков са: богатството и тематика, което значи по-разностранно отразяване на живота; жанровото разнообразие; постиженията в областта на художественото майсторство и богатство на поетическите форми; заслуги за развитието на нашия поетически език, така добре изтъкнати от Вазов. Славейков разработва както гражданската, така и интимната лирика; застъпва широко баснята, сатирата, епиграмата, поезията за деца; в областта на поемата неговото творчество представлява важен етап в развитието на този литературен вид у нас. Славейков познава превъзходно езика на народа, използва умело неговите богатства, проявява тънък езиков усет. Той усъвършенствува стиха, извлича го от фазата на несръчните опити на първите стихотворци, придава му сила и изразителност; умело си служи и със стиха на народната песен, постигайки богати ритмични форми, звучност и музикалност, строфично разнообразие.

Славейков черпи творческа смелост от два богати извора — народната поезия и великата руска литература. Използвайки тяхната съкровищница той обогатява писателския си опит, прави решителна крачка напред в творческото си развитие.

Не може да не се отбележи още една негова заслуга — той е първият надарен преводач на поетически творения в нашата литература.

Като се определя мястото на Славейков в историята на българската литература трябва да се изтъкне обстоятелство: в неговото творчество се отразява една забележителна поетическа индивидуалност, той въвежда в нашата лирика по-сложни душевни преживявания, по-богатия вътрешен живот, по-широкото и по-пълно възприемане на света; по-силно и по-подчертано изтъква обществената мисия на поезията, което води до търсене на значителното в действителността и до активното отношение на художника към обществените проблеми.

тематизираше събраните на отделни листчета географически, исторически и фолклорни материали. Но пишеше той и статии в тогавашните вестници; опитваше се да издава и сатирически лист „Звънчати Глумчо“, па пописваше и стихови, които като не можеха да бъдат напечатани тогава, впоследствие изгоряха в Ст. Загора. През това време той написа и едно от най-добрите си стихотворения „Жестокостта ми се сломи“; тогава е написана поемата „Изворът на Белоногата“ и др. Баща ми не беше писател импровизатор. Той имаше недостатъка на всички автодидакти (самоуци) — бавна концепция. Ето защо всичките му ръкописи, коректури, тефтери и наобщо всичките му писмени трудове са изпъстрени с множество поправки, зачертавания, допълнения, които често не можеше да бъдат дешифрирани освен от самия него. Но затова пък всичко написано от него се отличава с краткост, ясност и вразумителност, а главно — написано на отбран български език.

В определено време баща ми отиваше в клас, а аз оставах, прибирах стаята, помитях я, след което отивах да слушам лекциите му. Лекции казвам, защото баща ми не преподаваше уроци, както правят това обикновено учителите, а даваше лекции по предмета си, извън всякакви учебници и програми. Обноските на баща ми спрямо учебниците му са били винаги другарски.

И наистина баща ми беше свети безсребърник. Той не даваше цена на парите. Никога в живота си той не е помислявал дори да започне или завърши каква и да е работа с оглед на лична облага. Всичките му помисления беха безкористи и, бидейки вечно в нужда, той не се двоумеше да тури и последната си лепта за народното дело.

И като министър и като председател на Нар. събрание баща ми ми не си е изменял нито характера, нито привичките, нито отношенията си към хората. Той е бил достъпен за всички не в определени само канцеларски часове, а в всяко време, както в учреждението, така и у дома си; бил е приветлив и с човешки, дори другарски обноски спрямо подчинените си, влизайки в тяхните нужди. Той не е пропускал случая да ги разпитва за месторождението им, за местния им говор, за нравите и обичаите им, за поминъка им, изобщо за всичко онова, което го е интересувало, поради което той познавал отечеството ни във всяко отношение както никой друг българин.

* * *

Творческото развитие на дядо Славейков е богато документирано. Свидетелство за това са многобройните му обнародвани творби, като се почне от първите му печатни работи в „Цариградски вестник“ през 1849 год. и са мине през неговите вестници и списания; „Гайда“ (1863—1867) г., в. „Македония“ (1866—1872), детското сп. „Пчелица“ (1871), женското сп. „Ружица“ (1871), сп. „Читалище“ (1872—1873), сатиричен лист „Звънчатий Глумчо“ (1873), „Шитош“ (1873) и „Костурка“ (1874), сатиричен вестник, издаван в Търново „Остен“ (1879), в „Целокупна България“ (1879) и др., а така също и изданията на неговите творби: „Смесе-на китка“ (1852), „Песнопойка“ (1852), „Басненик“ (1852), „Веселяшка“ (1854), „Нова песнопойка“ (1857), „Залъгалка“ (1862), „Славейче“ и различни други издания на „Нова моде календар“, „Смешен календар“ и др.

Поетите, които идат след Славейков, осовено Ботев и Вазов, наследяват забележителните постижения на неговото творчество, израстват върху традицията на неговата гражданска поезия, използвайки творческия му опит като майстор на езика и стиха.

Към това трябва се прибави само още едно: любовта, живата и трайна любов на читателите — най-сигурния белег за величината на едно творческо дело.

БЛ. ПАТЕВА — завеждащ отдел при Окр. библиотека